

COLLA DE DOLÇAINERS I TABALETERS XALOC I ESQUADRA DE TRABUCAIRES XALOC DE CASTELLÓ DE LA PLANA

ASSOCIACIÓ DEDICADA A LA INTERPRETACIÓ, ESTUDI, DIVULGACIÓ CULTURAL AL VOLTANT DELS NOSTRES INSTRUMENTS POPULARS COM SON LA DOLÇAINA I EL TABAL.

L'ESQUADRA DE TRABUCAIRES DE LA COLLA XALOC, REPRESENTA ELS GUERRILLERS CASTELLONENCS EN LA GUERRA DE LA INDEPENDÈNCIA (1808-1814), EN AMBIENT FESTÍVOL I, MAJORITARIAMENT, AMB L'ACOMPANYAMENT MUSICAL DE LES NOSTRES DOLÇAINES I TABALS.

La Colla de dolçainers i tabaleters Xaloc de Castelló de la Plana, és una associació de caràcter cultural, inscrita en el Registre d'Associacions de la Generalitat Valenciana, Diputació Provincial de Castelló i Ajuntament d'aquesta ciutat, amb el nombre 2989, en la Secció 1ª del Registre d'Associacions i, adaptats a la Llei Orgànica d'Associacions (Llei 1/2002 de 22 de març de 2002).

Membres de:

**FEDERACIÓ DE COLLES DE CASTELLÓ (CASTELLÓ DE LA PLANA)
FEDERACIÓ VALENCIANA DE DOLÇAINERS I TABALETERS
COORDINADORA DE TRABUCAIRES DE CATALUNYA**

Agermanats amb:

**COLLA POLSEGUERA (CASTELLÓ DE LA PLANA)
COLLA PEPSI-COLLA (CASTELLÓ DE LA PLANA)
ASSOCIACIÓ DE VEÏNS CAMÍ DE LA SERRA DE MATARÓ (BARCELONA)**

Apadrinats per:

**COLLA DE DOLÇAINERS I TABALETERS DE CASTELLÓ (PART MUSICAL)
COLLA DE TRABUCAIRES DE SANT ANDREU DEL PALOMAR (BARCELONA) (ESQUADRA DE
TRABUCAIRES)**

Guardons:

**CEPET D'ARGENT 2007 (ESQUADRA DE TRABUCAIRES)
GAIATERS D'HONOR GAIATA 14 "CASTALIA"**

Adreça:

Castelló de la Plana C/ Joaquín Costa 24 Tel. 626 00 89 96 [www collaxaloc.com](http://www.collaxaloc.com)

Contactes:

**AMADOR MILIÁN MESEGUER (PRESIDENT)
667418224**

**MARTÍN REQUENA GARCIA (SECRETARI)
Tfn. 626628959**

**ANTONI AGUILA FILLOL (VOCAL)
Tfn. 607142249**

**PODEU VISITAR LA NOSTRA PÀGINA WEB: www.collaxaloc.com així com contactar amb nosaltres per
correu electrònic:
collaxaloc@yahoo.es**

ANY III BUTLLETÍ N° 23

DESEMBRE 2008

Butlletí informatiu de la Colla de Dolçainers i Tabaleters "Xaloc" de Castelló de la Plana,
així com de la seua Esquadra de Trabucaires, dedicat a la divulgació de les seues activitats
culturals i entorn fester.

.....

DOLÇAINERS EMBLEMÀTICS

MIGUEL FERRERES MASPLÀ

Miguel Ferreres mereix aparéixer en la llista dels dolçainers emblemàtics de les comarques de Castelló, per raons ben diverses.

Aquest personatge va nàixer a Morella el 12 de gener de 1941 i des de la seua infantesa es va fixar en els nombrosos gaiters que, amb motiu de les festes del Sexenni, de Sant Antoni o del Corpus, participaven amb els seus tocs en aquestes festes lúdiques o religioses.

A la dècada dels anys 70, una penya de la qual n'era membre va construir uns gegants per tal de desfilar a les festes del 15 d'agost. Aquell fet animà Miguel a acompanyar-los amb la dolçaina. Prenent model d'altres dolçainers com Camilo Ronzano de Sorita o de Miguel Ortí i el seu fill Toni Ortí, amb qui coincidí en nombroses actuacions, i de Julián Pastor, dolçainer de Morella, amb qui segueix tocant en l'actualitat, aconseguí progressar en el domini d'aquest instrument, així com també va aprendre la utilització dels ritmes característics propis de la zona de Morella. També ha estat influït per l'escola de *Los Leones* d'Almedijar, havent après el nombrós repertori tradicional de l'Alt Palància.

Miguel Ferreres pot considerar-se un successor de la tradició dels dolçainers dels Ports i de l'Alt Palància, havent contribuït a la recuperació de temes musicals folklòrics d'aquestes comarques i participant en festes tan arrelades com les de Sant Antoni, el Corpus o les del Sexenni de Morella.

Tres han estat els tabaleters que l'han acompanyat en nombroses ocasions: Agustí Gasulla de Morella, Manuel Arnau d'Altura i Manuel Gil de Sogorb.

A la segona meitat de la dècada dels 70 començà a interessar-se per la recerca de gaites i dolçaines de temps passats, que estaven oblidades i que ja no s'utilitzaven, així com també n'adquirí d'altres noves que podien considerar-se peces singulars. Amb totes aquelles inicià una col·lecció que actualment és única dintre del seu gènere, aconseguint reunir possiblement la millor col·lecció de dolçaines del País Valencià, de la qual ha cedit exemplars de forma desinteressada a exposicions de diversos llocs com Petrer, Castelló o Vila-real.

La seua amistat amb Fernando del Rosario i altres components de la Colla de Dolçainers i Tabaleters de Castelló, el portà a desenvolupar un nou model de tudell regulable, anomenat "tudell de rosca" per tal de millorar i facilitar l'afinació dintre de les colles de dolçainers.

En l'actualitat, a més de col·laborar a mantenir viu el folklore tradicional i els tocs típics de les comarques, ha contribuït a fer que l'únic constructor de gaites morellà, Casimiro Ripollés, continue amb aquesta tasca artesanal.

Finalment hem de dir que Miguel mostra una gran satisfacció en veure que la continuïtat de la gaita morellana està assegurada, atés el gran nombre de joves que aprenen aquest instrument, gràcies a l'ensenyament de dolçainers com José Vicente Castell.

(**Víctor Vilanova Candau**. Extret de llibre *A Tabal i Dolçaina* del Grup de Dolçainers i Tabaleters de Vila-real).

Cal dir que l'any 2003, Miguel va rebre l'Homenatge de la Ciutat de Castelló a la Dolçaina i el Tabal, dins dels actes oficials de les festes de la Magdalena.

LA FIGURA DEL DOLÇAINER ABANS I ARA

Abans un dolçainer era, a més de la persona que tocava la dolçaina, un fenomen sociològic que cal tenir en compte sempre que parlem de l'etnologia al País Valencià, quan fem referència directa a la música.

Podríem definir la figura del dolçainer com una persona nerviosa, que parla lleugerament, amb pressa, i que és lliure, franc i alegre; que es creu tan important com el primer violí d'una gran orquestra, i que en moltes ocasions va ser abans tabaleter. El dolçainer porta darrere una part solta del seu cos, que no es pot despendre d'ell, i per aquest motiu té dos caps, un que pensa i l'altre que pensa poc; dues boques, una que bufa i l'altra que calla; quatre mans, dos els dits de les quals treballen fins a l'infinit i dos que s'agiten incansables; i quatre cames que es mouen quasi sempre per parelles. El cap, la boca, les mans i les cames exuberants, són el cap, la boca, les mans i les cames del jove que toca el tavalet, i que són com el cos i l'ombra, són inseparables, indissolubles: l'un arrossega l'altre com l'ímant a l'acer, com el poder als dèbils. El jove és un pupil d'ofici, revoltós i picaresc, i, a pesar d'algun revés, alguna colzada o algún altre avís d'aquest gènere, s'adapta perfectament amb el seu cos major.

El dolçainer i el tabaleter

Quan el dolçainer, plens i encesos els laments, arranca de l'instrument eixos sons que són menys ingrats i cridaners, a força d'habilitat i de pulmó, el jove l'acompanya amb tocs de diana, redoblant, de marxa, de processó i de tots els altres que caben en l'harmonia d'un tambor major, i així recorren els carrers de la capital i dels pobles, seguits d'una multitud de xiquets i de gent major que s'enganxen a ells com les mosques a les fruites del mercat.

La primera festa en la qual el dolçainer brilla cada any sol ser la vespra de San Josep, ¡les falles! El dolçainer allí toca pas-dobles, himnes, fandangos i tota classe de toques que quan comencen commouen, agiten i posen en moviment, però que després d'algunes hores fan fugir d'ell (Com en la dita: "Com el dolçainer d'Albal, que li pagaren perquè tocara i perquè deixara de tocar."). El dolçainer roman immòbil en la seua cadira a la porta del clavari, i al seu costat el cos menor. De tal manera que quan se li diu: "Vosté tocarà de tal a tal hora", el músic, pacient, ferm i resolt, ni fuma, ni s'alça i de tal a tal hora allí està.

El dolçainer està present en totes les grans festes a la nostra comunitat, està allí, en el Corpus, en les danses de moros, de la moma i dels pecats capitals, la dels cavallets; la fugida de la Verge a Egipte i altres misteris porten el seu dolçainer. Els cabuts i els gegants el porten també, el dolçainer és un adorn de les festes, com les banderetes i els cubertors que ornamenten els carrers. Qualsevol festa, sense pretencions de cap tipus, podria ésser per tant amenitzada pels dolçainers. Els arxius municipals i parroquials, des de fa set segles, són plens de referències (Ex: A l'Il·lustríssim Ajuntament de Vila-real, hi podem trobar dos manuscrits dels segles XVII i XVIII que ens nomenen els músics de l'època i més concretament els dolçainers). El dolçainer deixava caure damunt els vells del poble records perduts i ritmes quasi oblidats.

El període del dolçainer és durant l'estiu i fins ben entrat octubre, cada carrer té el seu sant tutelar; hi pot faltar la música, hi poden faltar les banderetes i els cobertors, però no el dolçainer. És l'època de les *albaes* ("albadas o alboradas" en castellà), mireu quin dolçainer si alterna els seus tocs amb la música militar. Acompanya l'estàtua del Sant fins l'església per a la missa, l'acompanya, i amb la missa conculsa, toca algunes vegades per la vesprada i torna per la nit a la seua faena. També per eixa època, comencen les festes en els pobles i, per suposat, el dolçainer està allí, no tots els pobles tenien dolçainer, en aquells en els quals no n'hi havia, calia llogar-lo, i la seua arribada era el primer element de la festa. Allí en els pobles és on tracten millor el dolçainer, perquè és més simpàtic per a aquelles oïdes, però allí fan que treballa d'una manera desesperada en les albadas, en els cercaviles, en la plaça, per la nit, i en els entreactes dels col·loquis i cantades, i en ocasions el dolçainer també acompanya els balls; en les ocasions en les quals el dolçainer acompanya el ball, sobra afegir que ell i el seu conjunt tabaleter són l'ànima del ball, el seu bastó, el seu tot.

Cal afegir per tant, que el dolçainer és per a nosaltres una necessitat en les festes, és una campana per a les esglésies, una campaneta per a un oficinista, i en general l'ànima de qualsevol festa. La seua presència, abans i fins i tot ara, és un dels elements de continuïtat de la festa, però de la festa de sempre i com sempre.

Pel que fa a la seua indumentària, se'l pot veure vestit amb brusa, amb texans, amb peces de roba antiga, amb jupetí, o amb una combinació de peces que no tenen res a veure les unes amb les altres.

Un altre aspecte que també ha perdurat és que el dolçainer era i és encara avui el darrer representant de l'ofici de la joglaria, que des del naixement del nostre poble valencià, és present en tots els llocs i temps (Ex: Jaume I a la seua Crònica ja ens parla del dolçainer, i avui en dia hi podem trobar dolçainers i dolçaineres de totes les edats). Aquest sentit de jugar té un sentit ben diferenciat cada volta que el dolçainer surt al carrer, el dolçainer viu el seu moment real i a la vegada és el missatge del passat. Canvia amb molta facilitat de tocar la més antiga peça a la cançoneta més de moda, un exemple ben clar són els dolçainers de l'escola de Tales, els quals ens

han deixat tota una sèrie de polques, valsos, havaneres i música de moda del seu temps junt a les peces més clàssiques.

També hi podem parlar d'una altra classe de dolçainers, i aquesta no és més que el pastor que passa les hores mortes a la muntanya de barranc en barranc, sempre amb la soledat de la seua companyia, i que en aquelles hores mortes al camp, fa sonar una dolçaina ben diferent a la que tots coneixem, a causa del material que ha emprat per a la seua construcció, a la manera de construir-la i a les canyetes que utilitza. A més, aquest pastor solitari farà un tipus de música més elemental, més dolça, més personal i més bucòlica, però que serà també música de dolçaina.

El dolçainer, sobretot el de sempre, és el que toca només amb la companyia del tabal, sap tocar i toca més enllà de les partitures. Aquestes les utilitza quan li és convenient, i després les va transformant, afegint, simplificant,... altres vegades interpreta tant a la seua manera un tema conegut que es pot arribar al punt de no reconèixer aquest tema. No falten els qui ni tan sols saben solfeig i a molts d'ells no els fa cap falta.

Extret de llibre *A Tabal i Dolçaina* del Grup de Dolçainers i Tabaleters de Vila-real), gràcies a la amabilitat de **Paloma Mora Goterris**.

TRABUCAIRES, MODALITAT DE PÓLVORA EN CARTUTXOS DE PAPER

L'Esquadra de Trabucaires Xaloc, ha participat en algunes ocasions amb grups de recreació històrica de l'època napoleònica representant els guerrillers castellanencs que van lluitar durant la Guerra de la Independència (1808-1814). Aquests grups de reconstrucció fabriquen els seus propis cartutxos de paper amb pólvora negra, com ho feien a principis del segle XIX.

Els Trabucaires, majoritàriament utilitzem cantimplors per a pólvora en les nostres actuacions, sent un material amb molta seguretat i còmode per al transport, atés que "la nostra especialitat" – Xaloc – és participar en desfilades de caràcter festiu i acompanyats de la nostra pròpia música de dolçaina i tabal.

No obstant això, i com "cultureta polvorística" coneixerem com feien antigament aquests cartutxos de pólvora per a armes d'avantcàrrega, munició que duïen en cananes ventrals, de les quals ja es va fer referència en el butlletí de la Colla Xaloc núm. 15 febrer 2008.

Aquesta tasca de fabricar cartutxos va emprar molta gent durant aquella contesa, inclòit dones, xiquets, ancians,...

Disposem del material i eines damunt de la taula de treball per a fabricar els cartutxos de salva.

1

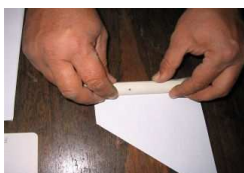

2

En primer lloc es col·loca el motle patró sobre el block de fulls damunt d'una superfície de fusta o cartró per a no ratllar la taula.

Es talla amb un "cuttex" seguint les seues vores.

3

Després col·loquem el tub patró sobre el paper, en la vora oposada al tall diagonal, i s'embolica el paper sobre el tub sense ajustar massa (per a poder traure després el tub patró) cap a la vora on queda la punta de la diagonal.

4

Introduïm el paper uns 2 cm. sobre el tub patró a fonant-lo cap a dins.

Retirem el tub patró.

Veiem l'extrem del cartutx al ser retirat el tub patró.

5

Aboquem la quantitat de pólvora necessària: Trabuc (uns 14 grams)
Pistola (entre 6 i 8 grams)

6

Per damunt de la pólvora es plega el paper sobrant, fent dos plecs als costats (fem una xicoteta punta).

7

Es doblega tot cap al tall diagonal, on s'introdueix l'extrem lliure.

El cartutx de salva ha quedat acabat.

GENT DE LA COLLA XALOC

RAMÓN VENTURA

Seguint amb la nostre racó que tracta de conèixer a la gent de la Colla , en aquesta ocasió us presentem en aquest butlletí a Ramón Ventura, dolçainer.

Aquest membre de la colla compagina la seua afició a la dolçaina amb el món de la comunicació, concretament amb la ràdio.

Tot va començar fa ara dos anys amb una proposta de fer un programa de música dels anys 80 en una emissora local de música "DANSE", l'emissora en qüestió és ESPIRAL FM.

Els primers programes els aconsegueix únicament Ramón, i el segon any s'afegeix al programa Javier Calpe, tot un monstre enfront dels plats.

Els dos han fet un tàndem que a banda de tindre el programa, han fet sessions de música dels 80 en diverses sales de la província de Castelló.

ESPIRAL FM transmet 365 dies a l'any sense pausa i comprèn totes les categories dins de la música de ball moderna, incloent la música de la dècada dels 90, així que no podia faltar la música de ball de la dècada d'or, els 80.

Té cobertura a nivell de les poblacions més pròximes a Castelló, també emet a Tarragona, Osca , Terol, Saragossa i l'última població en afegir-se "al carro" d'ESPIRAL FM ha estat Sevilla.

Tots els dissabtes de 16 a 19 hores s'emet un programa anomenat "BONUS TRACK" de música dels 90, i una vegada "BONUS TRACK" escoltar a Ramón i música.

o dues al mes es realitza el ESPECIAL 80 on podeu Javier i gaudir de la bona

Per a escoltar-los sintonitzeu el 106.4 per a Castelló o a través de www.espiralfm.com

Ah ¡ però aquest “manegueta” – expressió que emprem ací a Castelló als que no paren de fer coses- no es queda únicament amb açò, aleshores, és també entrenador de futbol, el C.D RODA, de categoria infantil en 2a REGIONAL GRUP I

A la fi com diu Ramón: "APRENENT DE TO OFICIAL DE NA"

Se m'oblidava, si teniu alguna queixa o suggeriment de la pagina web de la Colla Xaloc, podeu contactar també amb Ramón que a les nits quan no té res a fer, (rés de rés vol dir exactament) és el web màster de la nostra pagina.

**ELS DOLÇAINERS,
TABALETERS, TRABUCAIRES,
ACOMPANYANTS I AMICS DE
LA COL·LAXALOC**

Volem agrair sincerament la gran quantitat de correus rebuts amb opinions, propostes, material gràfic i demandes de col·laboració.

BUTLLETÍNS ANTERIORS EN: www.collaxaloc.com

MOLTES GRÀCIES PER HAVER-NOS ATÉS, EN EL CAS QUE AQUEST BUTLLETÍ NO SIGA DEL SEU INTERÉS, LI PREGARÍEM QUE ENS HO FERA SABER.

LI CONTINUAREM INFORMANT.

